

πνεύμα

πνεύμα, το, ουσ. [<αρχ. πνεύμα <πνέω], το πνεύμα. **1.** το χιούμορ, η οξύνοια με εύθυμες προεκτάσεις, η ανάλαφρη καυστική διάθεση: «ό,τι και να του συμβεί, δε χάνει ποτέ το πνεύμα του». **2.** οι ψυχές των νεκρών, οι αόρατες δυνάμεις: «κάλεσαν τα πνεύματα να τους προβλέψουν το μέλλον». (Ακολουθούν 19 φρ.)·

- *άναψαν τα πνεύματα*, βλ. συνηθέστ. *άναψαν τα αίματα*, λ. αίμα·

- *ανήσυχο πνεύμα*, λέγεται για άτομο που δεν μπορεί στιγμή να μείνει άπραγο, που προβληματίζεται, που ερευνά συνεχώς: «από μικρός ήταν πολύ ανήσυχο πνεύμα και δεν μπορούσε να ζήσει μέσα στα στενά όρια του χωριού του»·

- *είναι πνεύμα αντιλογίας*, βλ. λ. [αντιλογία](#)·

- *είναι πτωχός τω πνεύματι*, βλ. λ. [πτωχός](#)·

- *ευρύτητα πνεύματος*, βλ. λ. [ευρύτητα](#)·

- *η επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος*, βλ. λ. [επιφοίτηση](#)·

- *ηρέμησαν τα πνεύματα*, εκτονώθηκε κάποια έκρυθμη κατάσταση που είχε δημιουργηθεί ανάμεσα σε δυο άτομα ή σε δυο ομάδες ατόμων: «οι δυο παρέες ήταν έτοιμες να 'ρθουν στα χέρια, αλλά με την επέμβαση των ψυχραιμότερων ηρέμησαν τα πνεύματα»·

- *ηρεμώ τα πνεύματα*, επεμβαίνω και εκτονώνω έκρυθμη κατάσταση που είχε δημιουργηθεί ανάμεσα σε δυο άτομα ή σε δυο ομάδες ατόμων: «ήταν έτοιμοι ν' αρπαχτούν και κατέβαλα χίλιες δυο προσπάθειες, μέχρι να ηρεμήσω τα πνεύματα»·

- *κάνω πνεύμα*, βλ. φρ. *πουλώ πνεύμα*·

- *μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι*, βλ. λ. [πτωχός](#)·

- *μπαίνω στο πνεύμα της εποχής*, συμπεριφέρομαι ανάλογα με την κρατούσα κοινωνική ή πολιτική κατάσταση: «για να περνάς καλά στη ζωή σου, θα πρέπει να μπαίνεις πάντα στο πνεύμα της εποχής»·

- *μπαίνω στο πνεύμα του*, καταλαβαίνω τον τρόπο σκέψης του, συμπεριφοράς του και ενεργώ ανάλογα: «απ' τη στιγμή που μπήκα στο πνεύμα του, δε μαλώσαμε ούτε μια φορά»·

- *παρέδωσε το πνεύμα του*, **α.** πέθανε, εξέπνευσε: «μόλις μαζεύτηκαν γύρω του όλα τα παιδιά του, παρέδωσε το πνεύμα του». Από αφορμή των τελευταίων λόγων του Χριστού πάνω στο Σταυρό. **β.** έφτασε στο σημείο να μην αντιλαμβάνεται τίποτα από όσα συμβαίνουν γύρω του, γιατί έχει κυριευτεί από μεγάλη νύστα: «κάποια στιγμή ήρθε και παρέδωσε το πνεύμα του και δεν καταλάβαινε το παραμικρό από όσα λέγονταν μέσα στην αίθουσα»·

- *πουλώ πνεύμα*, κάνω επίδειξη της εξυπνάδας μου, λέω εξυπνάδες με σκοπό να εντυπωσιάσω κάποιον ή κάποιους: «μόλις έρθει καμιά καινούρια γυναίκα στην παρέα μας, πουλάει πνεύμα νομίζοντας πως θα τη ρίξει»·

- *στενότητα πνεύματος*, βλ. λ. [στενότητα](#)·

- *τα μεγάλα πνεύματα συναντώνται*, λέγεται στην περίπτωση που οι θέσεις ή οι απόψεις δυο ευφυών ατόμων ταυτίζονται, χωρίς προηγουμένως να γνωρίζει ο ένας τις θέσεις ή τις απόψεις του άλλου·

- *το μεν πνεύμα πρόθυμον η δε σάρξ ασθενής*, **α.** λέγεται ειρωνικά στην περίπτωση που κάποιο άτομο, ενώ θέλει να κάνει έρωτα, εν τούτοις λόγω της προχωρημένης ηλικίας του είναι αδύνατο. **β.** λέγεται γενικά σε περίπτωση που κάποιος έχει την τάση ή τη διάθεση να συμμετέχει κάπου ή που έχει τη θέληση να αναλάβει μια δουλειά ή

μια ευθύνη, αλλά τον προδίδουν οι σωματικές του δυνάμεις, η σωματική του αντοχή: «θα ήθελα πολύ να σε βοηθήσω στη μετακόμιση, αλλά λόγω ηλικίας το μεν πνεύμα πρόθυμον η δε σάρξ ασθενής». Πρβλ.: γρηγορείτε καί προσεύχεσθε, ἵνα μή εἰσέλεθete εἰς πειρασμόν. τό μέν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δέ σάρξ ασθενής. (Ματθ. κς´ 41)·

- το πνεύμα του κακού, ο διάβολος, ο σατανάς: «συμπεριφέρεται με τέτοιο τρόπο, λες και τον έχει κυριεύσει το πνεύμα του κακού»·

- το πονηρό πνεύμα, το δαιμόνιο: «ο Χριστός θεράπευσε τον άνθρωπο, που τον κατείχε το πονηρό πνεύμα»· βλ. και φρ. το πνεύμα του κακού.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας